

Stockholms
stad

**Handlingsplan mot
våldsbejakande
extremism – Arbets-
marknadsnämnden
maj 2017**

stockholm.se

**Handlingsplan mot våldsbejakande extremism -
Arbetsmarknadsnämnden**

maj 2017

Dnr: AMN 2016-0316-01.02

Utgivningsdatum: 16 maj 2017

Kontaktperson: Anne-Christine Garces

Innehåll

Inledning	4
Definitioner	5
Olika våldsbejakande extremistmiljöer i Sverige.....	5
Lägesbild för arbetet mot våldsbejakande extremism	8
Arbetsmarknadsnämndens uppdrag och insatser 2017	8
Aktivt arbete med att stödja kvinnor och män till studier och arbete.....	9
Kunskaper bland personalen om våldsbejakande extremism	10
Utbildning.....	11
Uppföljning	11
Material om våldsbejakande extremism	12

Inledning

Våldsbejakande extremistmiljöer kan utgöra ett hot mot samhällets grundläggande struktur, dess styrelseskick eller de politiska företrädarna på olika nivåer. På så sätt kan våldsbejakande extremistmiljöer utgöra ett hot mot hela demokratin och dessutom ett allvarligt hot mot medborgares möjligheter att utöva sina demokratiska rättigheter. Den som inom en extremistisk miljö begår brott för sin sak, eller stödjer att ideologiskt motiverade brott begås, har tagit sig rätten till tolkningsföreträde och anser sig agera med ett ärofyllt uppdrag där målet är det som de själva uppfattar är det bästa för samhället. Den demokratiska processen underkänns av extremisterna och de ser det därför som motiverat att ta till odemokratiska metoder i kampen för att uppnå det de uppfattar vara det ideala samhället.¹

I maj 2016 beslutade kommunfullmäktige om stadsövergripande riktlinjer mot våldsbejakande extremism.² I riktlinjerna framgår att stadsdelsnämnderna och berörda facknämnder ska utarbeta lokala handlingsplaner. Syftet med handlingsplanerna är att säkerställa en tydlig ansvarsfördelning och struktur för arbetet med att förebygga och motverka våldsbejakande extremism på lokal nivå. Handlingsplanerna bör inbegripa även externa aktörer som kan identifieras för de åtgärder som avses genomföras och tydliggöra vilka aktörer som är ansvariga för arbetet.

Stockholms stads arbete mot våldsbejakande extremism är organiserat i en struktur som kombinerar en central samordnare som har ett stadsövergripande uppdrag med lokala företrädare från stadsdelarna och företrädare från ett antal fackförvaltningar med särskilda uppdrag inom området. Den centrala samordnarens uppdrag innefattar både samordning av stadsövergripande insatser och spridning av kunskap och information inom staden. Därtill finns utsedda kontaktpersoner på stadsdelsnämnderna och ett antal fackförvaltningar som ska företräda arbetet med utgångspunkt i sina uppdrag enligt stadens riktlinjer för arbetet. Ansvariga tjänstemän har regelbundna samordningsmöten under ledning av den centrala samordnaren.

Stadsdelsnämnderna och ett antal facknämnder har, som konstateras ovan, uppdraget att ta fram särskilda handlingsplaner som beskriver arbetet mot våldsbejakande extremism med utgångspunkt i det egna uppdraget. Nu

¹ *Våldsbejakande extremism i Sverige – nuläge och tendenser* (Ds 2014:4), s. 17

² Dnr 155-943/2015

aktuell handlingsplan beskriver arbetsmarknadsnämndens planerade insatser och ska godkännas av kommunstyrelsen.

Definitioner ³

Nedan framgår definitioner av olika begrepp som används kring våldsbejakande extremism.

Våldsbejakande – med våldsbejakande menas handlingar såsom att stödja, uppmana till eller delta i ideologiskt motiverade våldshandlingar för att främja en sak.

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier eller miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och som främjar våld för att uppnå ett ideologiskt mål.

Radikalisering är en social process och det finns olika uppfattningar om hur processen går till. För att skilja ut den icke-våldsbejakande radikaliseringsprocessen används här Sakerhetspolisens smalare definition: Den process som leder till att en person eller en grupp stödjer eller utövar ideologiskt motiverat våld för att främja en sak.

De individer som anslutit sig till våldsbejakande extremistmiljöer har nästan alltid genomgått en radikaliseringsprocess där det går att identifiera betydande likheter i radikaliseringsprocessen oavsett till vilken ideologi en person radikaliserats.

Olika våldsbejakande extremistmiljöer i Sverige⁴

Tre olika våldsbejakande extremistiska miljöer beskrivs; den autonoma miljön, vit makt-miljön och den islamistiska extremistiska miljön.

Autonoma miljön

Det den autonoma miljön strävar efter är ett klasslöst samhälle utan styre från någon auktoritet. Uppfattningen inom miljön är att dagens demokrati inte är tillfredsställande. Den enda styrelseformen som kan accepteras är ett självstyre från folket. Inom miljön hävdas att kapitalistiska drivkrafter har greppet om dagens samhälle och att detta utgör ett hinder för att uppnå idealsamhället – ett samhälle som är jämställt och klasslöst och där människor med olika

³ Ibid, s. 20-23

⁴ *Våldsbejakande extremism i Sverige – nuläge och tendenser* (Ds 2014:4), s. 30-37

Handlingsplan mot våldsbejakande extremism –

Arbetsmarknadsnämnden

6 (12)

ursprung och sexuell läggning ska kunna leva på lika villkor. Vissa sammanslutningar inom den autonoma miljön menar att ett nytt styrelseskick endast kan uppnås genom revolution.

På kortare sikt är målet att försvara arbetarklassen mot vad man uppfattar som olika typer av angrepp. Försvaret mot dessa upplevda angrepp kan innefatta allt från fysiska attacker på meningsmotståndare till laglig lobbyverksamhet för förändrad lagstiftning.

Ideologin har en positiv inställning till feminism och HBT-personer och en positiv syn på invandring och mångkultur. Den autonoma miljöns ärkefiende är de som vill inrätta ett auktoritärt styre, vill begränsa invandringen och som säger sig värna den svenska etniciteten. Den avsedda ärkefienden är de som återfinns inom vit makt-miljön samt inom de icke våldsbejakande ideologiska miljöerna vilka ofta refereras till som högerextremistiska. Personer inom den autonoma miljön använder benämningen fascister för att beskriva sina meningsmotståndare och alla andra som uppfattas upprätthålla fascistiska strukturer, exempelvis också företagare och myndighetsföreträdare. Brottsförebyggande rådet och Säkerhetspolisen beskriver att den autonoma ideologin inte kan ses som en sammanhållen ideologi utan betonar att det rör sig om flera olika inriktningar kopplat till olika sakfrågor, men under ett och samma ideologiska tak.

Vit makt-miljön

Vit makt-miljön ser framför sig ett etniskt homogent samhälle där det inte förekommer inslag av andra kulturer. De menar att människosläktet kan delas in i raser och de ser negativt på invandring av människor som de inte räknar till den vita rasen.

Omvärlden förknippar ofta vit makt-miljön med den national-socialistiska ideologin och flera aktörer inom miljön har anammat denna (även om det inte gäller för samtliga i miljön). En central tanke inom hela miljön är föreställningen om en judisk konspiration och ett judiskt inflytande som anses hota den vita rasen, en judisk ockupationsregering – Zionist Occupation Government (ZOG). Det påstås att inflytandet utövas, inte bara från judar, utan också från andra som är en del i konspirationen. Exempel på institutioner och makthavare som av vit makt-miljön är utpekade som understödjare av ZOG är media och staten, i synnerhet polisen. De problem som finns i samhället förklaras bero på det judiska inflytandet och det mångkulturella samhället.

Inom vit makt-miljön är en del av målet ett auktoritärt styre och det verkar finnas drivkrafter för tydlig struktur, ordning och totala lösningar. Sedan en tid präglas delar av vit makt-miljön av en utveckling där man oftare talar om kultur istället för ras. De använder benämningar som patriotism eller ”nationella rörelsen” för

att beskriva sig själva. Med kultur avses dock något som är lika oföränderligt som det man tidigare kallade ras, alltså något en person har med sig från födelsen och som är bestående.

Framtoningen kan uppfattas ha blivit mjukare och uppmaningarna till brott förs fram med hjälp av en annan retorik, där den som är mottagare av budskapet ändå förstår att innebörden inte förändrats. År 2009 skrev Brå och Säkerhetspolisen att det inte finns någonting som pekar på att förändringen är annat än språklig.

Våldsbejakande islamistiska extremistmiljön

Enligt Säkerhetspolisen är den svenska våldsbejakande islamistiska extremismen huvudsakligen inspirerad av al-Qaida-ideologin. Det är en global ideologi som motiverar attentat mot civila, dels som svar på ockupation av muslimska länder och våld mot muslimer, dels som ett svar på upplevda kränkningar av islam. Den globala islamistiska extremismen har fått en tillströmning av anhängare, mycket tack vare vissa ideologers extensiva spridning av budskap om att det krävs våldsamma metoder för att förändra samhället. Målet som beskrivs är att genom våld införa ett islamiskt styre och att återinföra den muslimska kulturens storhetstid.

Sedan några år tillbaka har personer rest från Sverige till Syrien och Irak för att på olika vis stötta olika terroristorganisationer, framför allt det som idag kallas Islamiska staten eller Isil. Rekruteringen av unga personer till Isil sker på ett medvetet sätt i hela världen.⁵

2013 började personer som anslutit sig till i första hand terroristgruppen Isil, att återvända till Sverige. Detta har fortsatt och under 2015 hade över 100 personer återvänt till Sverige. Under slutet av året visade det sig dock att färre personer återvände, bland annat på grund av att det blev svårare att ta sig tillbaka från regionen. Personer som återvänder utgör ett potentiellt hot mot Sverige. De kan ha avsikt att gå till angrepp mot länder som Isil anser som fiender. Det kan vara länder som står för pluralism och öppenhet eller som på annat vis går emot den livssyn som Isil står för. Två faktorer som särskilt påverkar risken för terroristattentat i ett land är om landet aktivt deltar i den militära kampen mot en terroristorganisation eller upplevda kränkningar av islam. Många av dem som återvänder har förmåga att genomföra terroristbrott men det är endast ett fåtal som bedöms ha avsikt att begå brott i Sverige.⁶

⁵ Säkerhetspolisen 2015, s 40

⁶ Ibid, s.41

Lägesbild för arbetet mot våldsbejakande extremism

Enligt stadens riktlinjer för arbetet ska lokala lägesbilder skapas på stadsdelsnivå där den lokala problembilden beskrivs och insatser identifieras efter samråd med polisen och stadens centrala samordnare. Eftersom arbetsmarknadsnämndens verksamheter återfinns över hela staden kan det finnas ett värde i att de lokala bedömningarna sprids även till personalen som arbetar nära medborgarna. Förvaltningen ska skapa en form för att sprida relevant material i lägesbilderna.

Arbetsmarknadsnämndens uppdrag och insatser 2017

Arbetsmarknadsnämnden verkar inom flera områden som kan antas ha betydelse för våldsbejakande extremism. Inom vuxenutbildningen inklusive sfi bedrivs ett demokratistärkande arbete genom att eleverna får vidareutveckla sin förståelse av hur samhället och det demokratiska systemet fungerar. Inom nämndens arbetsmarknadsinsatser riktas stöd till personer för att stärka möjligheterna till egen försörjning, eget inflytande och därmed minska risken för att personen hamnar i destruktiva beteenden och miljöer. Inte minst det uppsökande arbetet gentemot unga bedöms vara viktigt för att tidigt upptäcka unga som vistas i riskmiljöer och underlätta för dem att slå in på en positiv väg.

De insatser som arbetsmarknadsnämnden står för kan både minska inträde och underlätta utträde ur våldsbejakande miljöer. I riktlinjerna för arbetet mot våldsbejakande extremism som nämndes tidigare pekas särskilt tre uppdrag ut för arbetsmarknadsnämnden:

- Arbetsmarknadsnämnden ska inom ramen för befintliga och upparbetade lokala samverkansformer arbeta aktivt med att stödja kvinnor och män att hitta vägar till studier och arbete för att reducera segregation som kan utgöra en grund för våldsbejakande extremism.
- Arbetsmarknadsnämnden ska tillse att personal som kan komma i kontakt med medborgare som befinner sig i riskmiljöer har kunskap och utbildning om hur personalen hanterar sådana situationer.

- Utbildningsnämnden ska ansvara för att det finns och sprids relevant kunskapsmaterial och information som kan användas av stadens verksamheter, för vuxenutbildningen ska samråd mellan arbetsmarknadsnämnden och utbildningsnämnden ske inför framtagandet.

Arbetsmarknadsförvaltningen har flera verksamheter som i sitt arbete kan ha en koppling till arbetet mot våldsbejakande extremism:

- Jobbtorgen i Stockholm som med sitt generella uppdrag att stärka personers ställning på arbetsmarknaden både minskar risken för inträde i extremistiska miljöer och underlättar utträde ur desamma.
- Den uppsökande verksamheten utifrån Kommunens aktivitetsansvar för personer i åldrarna 16-19 år som inte studerar inom gymnasieskolan.
- Den uppsökande verksamheten för personer mellan 20-29 år som saknar jobb eller annan sysselsättning.
- Sfi-skolorna bedriver undervisning för att stärka språkkunskaper och därigenom bidra till etablering i samhället. Även övrig vuxenutbildning har en viktig roll i att förbättra möjligheterna till etablering i samhället, såväl genom att stärka individens egen kapacitet som förståelse för samhället och demokratin.
- Samhällsorienteringen för nyanlända som arbetar demokratistärkande genom att utbilda nyanlända kring hur det svenska samhället fungerar.
- Arbetsmarknadsförvaltningen medverkar vid de sociala insatsgrupperna – en individinriktad samverkan mellan olika aktörer i kommunen och polisen som syftar till att stötta ungdomar som riskerar att hamna i eller redan har hamnat i kriminella nätverk och en kriminell livsstil.

Aktivt arbete med att stödja kvinnor och män till studier och arbete

Ett stöd för att stärka personers ställning på arbetsmarknaden kan både vara ett sätt att motverka att personer hamnar i extremistiska miljöer och ett sätt att gynna utträde för dem som har hamnat där. Forskning stödjer tesen om att sociala faktorer kan vara viktiga vid ett utträde, i en kunskapsöversikt från institutet för framtidsstudier konstateras att det inte i första hand är ideologisk omvändelse utan önskan om ett ordnat liv som både motiverar till och möjliggör ett utträde ur extrema miljöer:

Handlingsplan mot våldsbejakande extremism –

Arbetsmarknadsnämnden

10 (12)

Ofta är det individens strävan efter att leva ett ”vanligt” liv, centrerat kring familjeliv, studier och/eller arbete, som får henne att vilja träda ut ur miljön, och det är den praktiska *möjligheten* till ett sådant liv som får individen att *också framgångsrikt* kunna lämna miljön. [Att lämna våldsbejakande extremism – en kunskapsöversikt, s. 66]

Det uppsökande arbete som arbetsmarknadsnämnden bedriver i samverkan med andra lokala aktörer riktade till ungdomar i åldrarna 16-29 år som varken studerar eller arbetar bedöms vara särskilt viktigt för att påverka en målgrupp där de som riskerar att radikaliseras återfinns. Studier talar för att radikalisering i huvudsak är en process som sker i ungdomen vilket gör arbetet med det kommunala aktivitetsansvaret extra prioriterat. Också i målgruppen 20-29 år finns det skäl att tro att personer som är i riskgrupp för att söka sig till extremism återfinns. Insatserna bedöms motverka samtliga former av extremism som anges i handlingsplanen. Inom området bedrivs ESF-projektet SUVAS, som syftar till att utveckla metoderna för att arbeta uppsökande och motiverande inom området.

Även nämndens generella uppdrag med innebörden att underlätta för personer med en svag ställning på arbetsmarknaden att komma i arbete eller studier bedöms vara viktigt för att förebygga risker för rekrytering till extremism. Det ordinarie arbetet inom Jobbtorgsverksamheten innebär, om det är framgångsrikt i att hjälpa människor att etablera sig på arbetsmarknaden, att man skapar ett sammanhang för personerna som riskerar att radikaliseras som motverkar att de hamnar i extremistiska miljöer.

Kunskaper bland personalen om våldsbejakande extremism

Kunskap bland personalen har pekats ut som ett viktigt område för att stärka kapaciteten att motverka extremism.

Arbetsmarknadsförvaltningen har analyserat behoven av kunskap i personalgrupperna och konstaterar att särskild prioritet bör ges till den del av personalen som jobbar uppsökande och som möter unga i utanförskap tillsammans med personal som arbetar för att stödja personer med en bakgrund av kriminalitet och utanförskap. Även chefer inom Jobbtorg Stockholm, Komvux och SFI bör prioriteras i ett tidigt skede. Personalen ska erbjudas att ta del av de utbildningsinsatser som ska tas fram på stadsövergripande nivå.

En kartläggning inom arbetsmarknadsförvaltningen visar också på behov av att sprida kunskap om var information om våldsbejakande extremism finns att tillgå. Informationen behöver omfatta flera aspekter av området:

- Hur medarbetarna identifierar våldsbejakande extremism
- Vad medarbetarna förväntas göra om man tror att man kommer i kontakt med våldsbejakande extremism
- Vilka resurser som finns inom förvaltningen, inom staden och hos andra aktörer
- Hur frågor om sekretess ska hanteras i anslutning till fall som rör våldsbejakande extremism.

Förvaltningsgemensamma rutiner ska tas fram som beskriver hur ovanstående punkter ska hanteras mer konkret, insatsen ska samordnas med det centrala arbete som pågår. Tills vidare ska alla incidenter rapporteras till ansvarig chef för bedömning av vidare hantering. Brott ska anmälas till polisen. Incidenter ska också läggas in i stadens system för att rapportera tillbud.

Utbildning

Det behövs en bred medvetenhet om problematiken bland berörda medarbetare. Utbildning ska erbjudas till anställda för att utveckla kompetensen kring hur identifieringen av extremistiska miljöer och individer bäst görs och vilka insatser och åtgärder som är mest lämpliga att genomföra. Den centrala samordnaren ska ta fram en stadsövergripande utvecklingsplan. Utbildning ska genomföras i samverkan mellan stadsledningskontoret och arbetsmarknadsförvaltningen.

Uppföljning

Handlingsplanens aktiviteter ska följas upp i arbetsmarknadsnämndens verksamhetsberättelse. Av uppföljningen ska framgå hur aktiviteten har genomförts samt om det finns några framtida insatser som har identifierats som behövliga.

Stadens arbete mot våldsbejakande extremism följs upp under mål 1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar.

Material om våldsbejakande extremism

Rapporter

Carlsson, Christoffer (2016). [*Att lämna våldsbejakande extremism. En kunskapsöversikt.*](#) Stockholm, Institutet för framtidsstudier, forskningsrapport 2016/1.

Agnevik, Ann Sofi (2016) [*Juridiska förutsättningar för kommunens uppdrag vad gäller våldsbejakande politisk extremism*](#), Stockholm, SKL.

Socialstyrelsen (2016). [*Våldsbejakande extremism – stöd för socialtjänstens arbete med barn och unga vuxna*](#), Stockholm, socialstyrelsen.

Material från nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism

Metodmaterial och stöd:

<http://www.samordnarenmotextremism.se/kunskap/metodmaterial-och-stod/>

Rapporter och utredningar:

<http://www.samordnarenmotextremism.se/kunskap/rapporter-och-utredningar/>

Utbildningsmaterial som kortfattat beskriver våldsbejakande
extremism:

<http://samtalskompassen.samordnarenmotextremism.se/start/>